

fig. 100: Fragment de serpenter de l'estàtua d'Àpol·lo

cap de l'animal (LIMC VI (1992) s.v. Mithras (R. Vollkommer) 606 núm. 230 lám. 355).

Com ja hem esmentat, aquesta estàtua no va ser trobada durant unes excavacions sinó de forma casual. No obstant això, la circumstància que el descobriment tingués lloc en una zona propera avala la hipòtesi que en l'antiguitat devia estar col·locada en les termes. La tipologia de l'escultura no descarta aquesta possibilitat, ja que existeix un paral·lelisme a les termes de Leptis Magna.

4.5 La inscripció musiva

Joan Gómez Pallarès

Es tracta d'una inscripció musiva en *opus uermiculatum* publicada per primera vegada a Díaz *et alii* 2000 i amb l'edició següent:

[. . .]JAC
[. . .]JOSTES

Es tracta d'un paviment trobat en una excavació duta a terme al solar número 33 del carrer de Sant Miquel de Tarragona que ha posat al descobert unes termes públiques situades a la zona portuària. La inscripció s'emmarca dins d'una cartel·la situada a l'extrem d'una piscina i el text s'orienta cap als esglaons d'accés. La resta del paviment mostra, per una banda (la superior a la inscripció), una decoració amb un laberint (amb orla de muralla) i, per l'altra (la inferior a la inscripció),

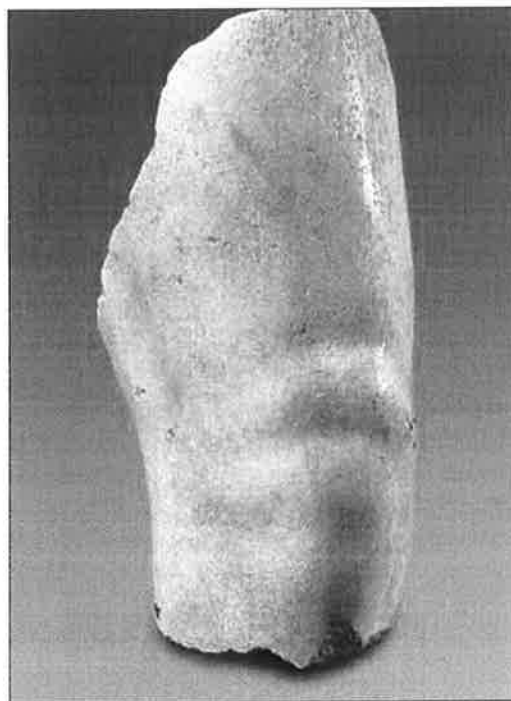

fig. 101: Fragment de peu de l'estàtua d'Àpol·lo

una franja decorada amb cercles secants. La inscripció, en tesselles de pasta de vidre de color blau, presenta unes lletres de ca. 10 cm d'alçada, escrites en una capital quadrada amb certes tendències actüaries (sobretot a la T de [- - -]ostes). Per desgràcia, l'estat del text és completament fragmentari a la part esquerra i en fa gairebé impossible, des del meu punt de vista, comprendre'l. L'edició que proposem és aquesta:

r.1 [- - -]JAC
r.2 [- - -]ostes
X

Poc es pot aportar a la comprensió d'aquest text, més enllà d'apropar-lo, a partir de la posició que ocupava al paviment de referència, a una tipologia semblant a les que presenten les inscripcions sobre mosaic d'*Hispania* (recollides a Gómez Pallarès 1997= ECIMH; *Id.* 2002a= ECMH). A r.1 potser podria amagar-s'hi una conjunció copulativa (*ac*), o bé, una altra possibilitat, un imperatiu present del verb *facio*. Pel tipus de textos que normalment es troben les persones que entren a una estança pavimentada amb mosaic inscrit al món romà (no oblidem tampoc la posició de la inscripció a la piscina d'unes termes), tenim tendència a pensar que es tracta més aviat d'un imperatiu en segona persona del singular (*fac*), directament dirigit (sense saber amb quin contingut concret) al banyista que el llegeix. Els paviments que es podrien comparar amb aquest, a ECIMH, és a dir, paviments inscrits que no tenen una relació directa i imprescindible amb una iconografia i

que, a més, es "dirigeixen" a l'usuari, són GI 1; GI 4; MU 4; MU 5; T 1; T 2 (?), entre els més destacats (n'hi ha d'altres, però són més dubtosos i preferim no citar-los aquí). A les conclusions d'ECIMH, p. 197, destaquem que aquest tipus d'inscripcions musives "presentan fórmulas en relación con el uso del pavimento o el lugar donde éste se encuentra".

Es tracta de textos inscrits en zones d'accés o de trànsit (com ara el cas que ens ocupa, el qual, per tal de poder entrar i sortir de la piscina, era necessari "trepitjar" i llegir aquest text), que fan referència a l'ús de la zona o a qui llegeix la inscripció. Com que l'única paraula més o menys conservada, [-] - [-] *astes*, probablement amaga un [h]*astes* que, més o menys, tindria una connotació més aviat negativa, hom podria proposar com a paral·lel més proper, en aquest àmbit, ECIMH, MU 5, de Mazarrón (Múrcia), datat a finals del segle I aC-principis del segle I dC, en què una inscripció avisa, al llindar de la porta, a qui entra *SI. ES. FVR. FORAS* és a dir, "si ets un lladre, for el camp". L'imperatiu d'aquesta inscripció trobada a Múrcia i la connotació comminatória que té fan pensar que la nostra inscripció de les termes de Tarragona potser podria haver presentat també, en la primera línia conservada, un altre imperatiu.

No vull deixar de citar una altra inscripció de Tarragona, certament paral·lela aquesta encara que no tessellada, sinó incisa en pedra de Santa Tecla, que hem pogut estudiar recentment (Gómez Pallarès 2002b, n.T 16, p. 121-122, amb foto). Es tracta d'un distic elegiac escrit en una placa que havia d'haver estat fixada en una paret, probablement (segons la fitxa de l'inventari del Museu Nacional d'Arqueologia de Tarragona) d'un edifici termal, i que reproduïx un tipus de missatge que, en la nostra opinió, tampoc no està gaire lluny del de la inscripció musiva: *Si nitidus uiuas / eccum domus exornata est / si sordes patior / sed / pudet hospitium*, és a dir "Si dius una vida neta, vet-ho aquí que aquesta casa s'honora. Si ets brut, suportaré oferir-te hospitalitat, però me n'avergonyixo". Algun verb en imperatiu dirigit a qui es movia per la piscina amb "males intencions" (*astes*) potser podria proposar-se com a hipòtesi d'interpretació de la nostra inscripció.

Els excavadors de les termes proposen una data per a la construcció de l'edifici de finals del segle II o segle III dC. Creiem, segons la forma de les poques lletres conservades, que aquesta data és correcta (dins la "magnitud" que presenta) i, fins i tot podria proposar-se'n una d'una mica més avançada, de finals del segle III o principis del segle IV sempre segons la paleografia, és clar.

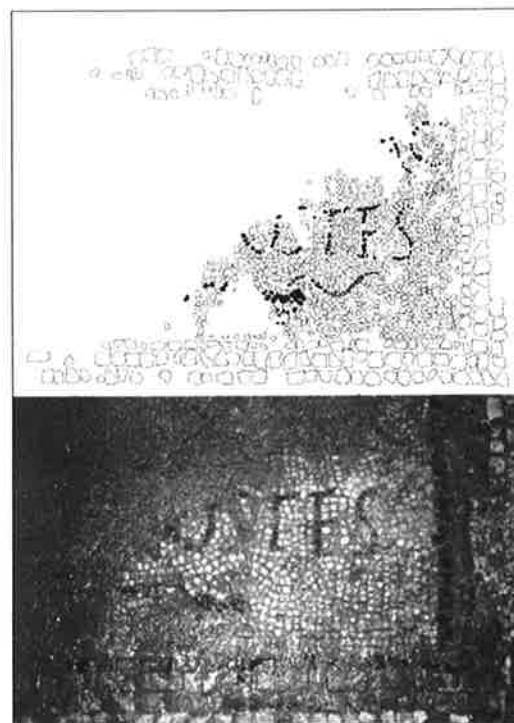

fig. 102: Detalls de la inscripció musiva

4.6 Restes arquitectòniques i musivàries

Montserrat Garcia

4.6.1 Carrer de Sant Miquel 33

La intervenció al solar núm. 33 del carrer de Sant Miquel va possibilitar localitzar diverses peces que formaven part dels ornaments que tenia l'edifici termal. Genèricament, s'adscriuen a dues categories: d'una banda, es tracta de peces de tipus arquitectònic i, de l'altra, de composicions musivàries. Totes s'analitzen en aquest apartat, amb l'objectiu d'aportar algunes dades que s'afegeixin al volum d'informacions disponibles, tant sobre la configuració estructural d'alguns dels àmbits que constituïen el conjunt termal en particular, com sobre la decoració arquitectònica i musivària en general documentada a la ciutat de Tàrraco.¹²³

D'altra banda, les evidències ceramològiques o numismàtiques referents als processos constructius no són definitives. Conseqüentment, la cronologia de les termes s'ha determinat de manera indirecta a partir de l'anàlisi tipològica i la recerca d'exemplars paral·lels als

¹²³ En aquest sentit i especialment pel que fa als materials arquitectònics procedents de Tarragona i d'altres ciutats romanes de la península Ibèrica, en el nostre estudi s'han pres en consideració les dades aportades per M. Recasens (1979 i 1984), J. Gineño (1991) i M. A. Gutierrez (1988 i 1992a), respectivament. Altres fonts d'informació igualment valuoses han estat els estudis realitzats per J. L. Barrera i C. Márquez sobre la decoració arquitectònica de les ciutats de Mèrida i Còrdova (Barrera 1984-2000; Márquez 1993 i 1998a).